

STATISTISK ANALYS

Nils Olsson
Utredningsavdelningen

08-563 088 40
nils.olsson@hsv.se

Nummer: 2006/12

Mer information hittar du på www.hsv.se

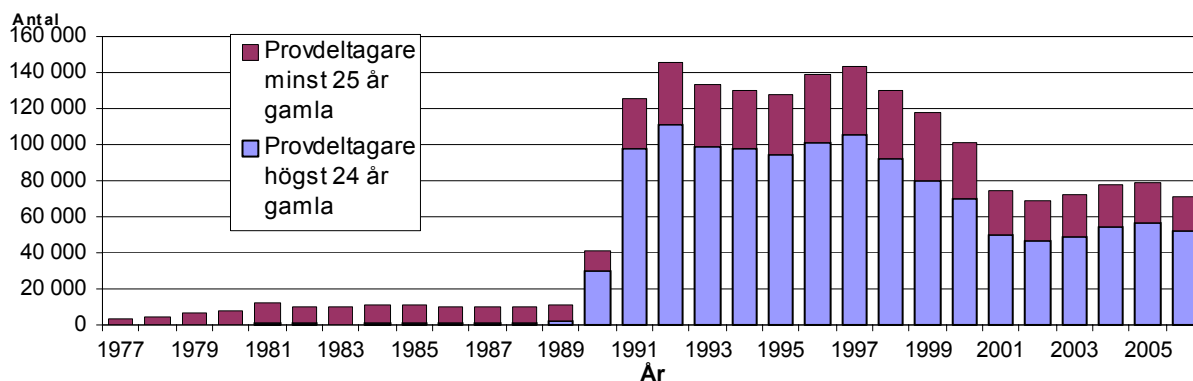
Antalet personer som skriver högskoleprovet minskar

Antalet personer som skriver högskoleprovet har varierat genom åren. Provet har funnits sedan 1977 och åren 1977–1990 skrevs 10–15 000 prov årligen. Från 1991, då provet började användas även för dem med betyg från gymnasiet, ökade antalet provdeltagare kraftigt. Provdeltagandet var som högst åren 1992 och 1997 då omkring 144 000 prov skrevs årligen.

Mellan 1997 och 2002 minskade antalet provdeltagare dock med mer än hälften. Utvecklingen under denna period sammanfaller med att kommunal vuxenutbildning (komvux) ökade kraftigt i och med satsningen på kunskapslyftet samt med att möjligheten att läsa om gymnasiekurser för att höja betygen infördes 1997. När man fick möjlighet att läsa upp betygen valde många yngre att göra det i stället för att göra högskoleprovet. Dessutom minskade de årskullar som skriver provet i störst omfattning (18–24 år) under denna period.

Efter 2000 har dock antalet som studerar på komvux stadigt minskat. Åren 2002–2005 ökade högskoleprovsdeltagandet något igen samtidigt som de årskullar som vanligen skriver högskoleprovet ökade. Emellertid har antalet deltagare åter börjat minska från och med provet hösten 2005. Detta trots de ökande årskullarna och minskat antal individer som läser på komvux.

För närvarande (år 2006) skrivs ca 70 000 högskoleprov årligen – samma antal genomförda prov som år 2002. Vi är alltså åter tillbaka till läget vid år 2002 när det gäller antalet genomförda prov per år. I denna PM ska några långsiktiga trender beträffande deltagandet i högskoleprovet belysas i syfte att skapa förståelse för upp- och nedgångar i provdeltagandet.

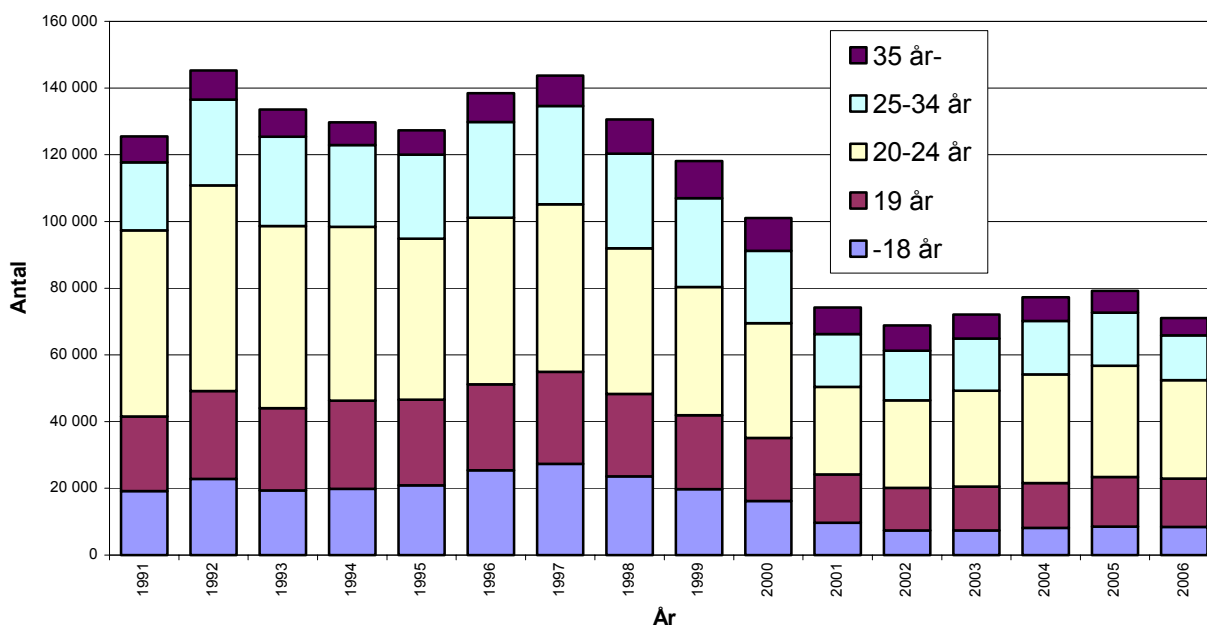

Figur1. Totalt antal gjorda högskoleprov 1997-2006 fördelade efter provdeltagarnas ålder.

Provdeltagarnas ålder

Det största antalet provdeltagare finns i åldrarna 18–24 år. Denna grupp brukar skriva ungefär 75 procent av alla prov varje år. I figur 2 visas hur åldersfördelningen har varit åren 1991–2006. Fördelningen över åldersgrupperna uppvisar inga dramatiska skillnader sedan de nya reglerna om att individer i alla åldrar får skriva provet infördes 1991. En tendens det senaste året (2006) är att andelen yngre (18–24 år) bland provdeltagarna ökar och andelen äldre minskar.

Beskrivningen av dem som faktiskt skriver provet kompliceras dock av att det finns bakomliggande variationer i årskullarnas storlek. År 2006 fanns det exempelvis nära 233 000 individer i åldrarna 18–19 år i Sverige jämfört med 200 000 individer i samma åldrar år 2001. Detta innebär att även om det faktiska antalet provskrivare i åldrarna 18–19 år är ungefär lika stort år 2001 som år 2006 är det en mindre andel av årskullarna som skrev provet år 2006.

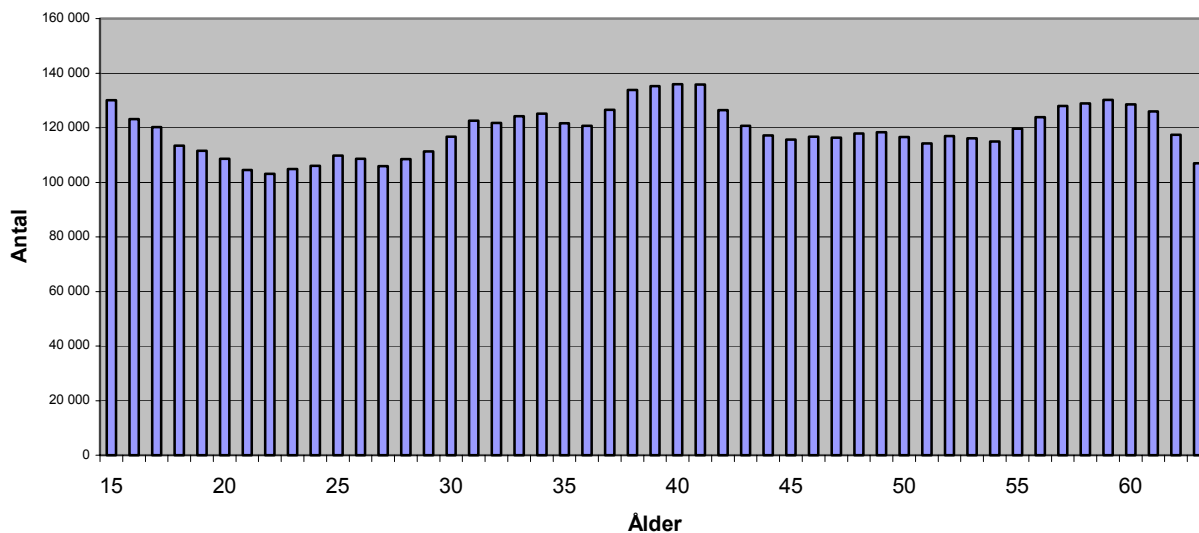
Figur 2. Provdeltagarnas åldersfördelning åren 1991–2006.

Andelen av en årskull som gör provet

Årskullarnas storlek varierar

Eftersom de årskullar som mest frekvent skriver högskoleprovet varierar borde denna variation också ha effekt på antalet provdeltagare. När årskullarna ökar borde också

antalet provdeltagare göra det. Antalet individer i olika åldrar vid utgången av år 2005 visas i figur 3. Som framgår har antalet individer i åldrarna 18–19 år ökat under de senaste åren. Denna ökning har dock inte motsvarats av fler provskrivare i aktuella åldrar.

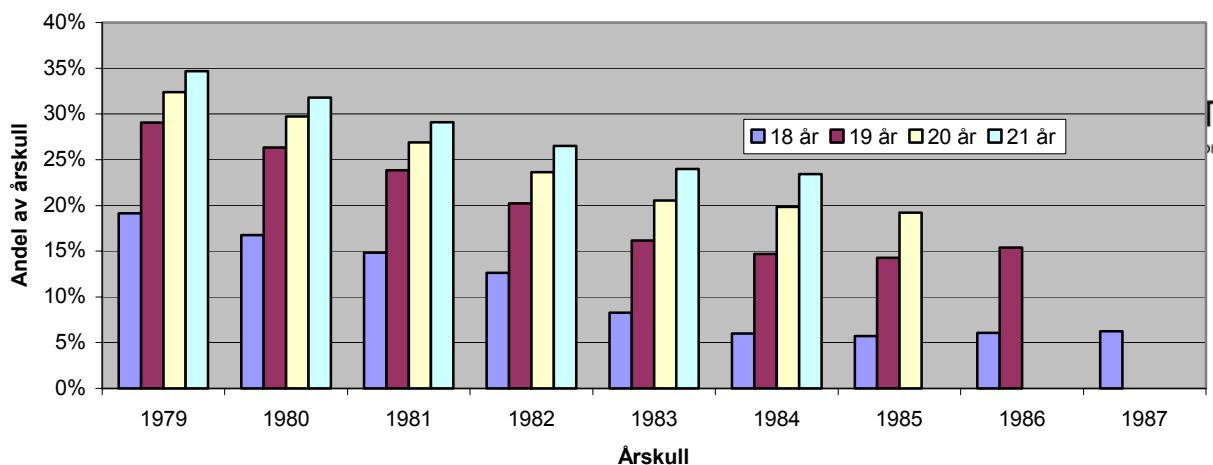

Figur 3. Befolkningens ålderssammansättning vid mättillfället år 2005. Åldrarna 15–63 år.

Andelen av en årskull som gör högskoleprovet har minskat

Eftersom ingen begränsning finns när det gäller provdeltagarens ålder ökar andelen av en årskull som gör provet enbart utifrån det faktum att årskullen blir äldre. För att jämförelser ska bli meningsfulla bör man därför mäta andelen av olika årskullar som gjort provet vid en viss ålder. En sådan mätning redovisas i figur 4.

Som framgår av figur 4 minskar andelen ju längre fram i tiden vi kommer. Detta innebär att färre och färre skriver provet i unga åldrar. Exempelvis hade 35 procent av dem som var födda år 1979 gjort provet vid 21 års ålder. För dem som var födda fem år senare, alltså 1984, var motsvarande siffra 23 procent. Provåret 1997 gick 20 procent av alla 18-åringar upp och skrev provet. År 2002 hade andelen gått ner till 6 procent och var fortfarande 6 procent under år 2005. På liknande sätt har andelen som vid 19 års ålder skrivit provet legat betydligt lägre de senaste åren och ligger nu på ca 15 procent av en årskull.

Figur 4. Andel av årskullarna födda 1979–1987 som genomfört minst ett högskoleprov vid en viss ålder.

Antal prov per individ har minskat

Antalet personer som skriver högskoleprovet påverkas alltså dels av storleken på årskullarna, dels av andelen i varje årskull som skriver provet. Som vi såg i det föregående har andelen yngre som skriver högskoleprovet minskat kraftigt de senaste fem åren.

En ytterligare faktor som påverkar antalet provdeltagare är hur många gånger varje individ skriver provet. Högskoleprovet får skrivas ett obegränsat antal gånger och det är det bästa provresultatet som räknas.

En tydlig tendens är att antal prov per individ har minskat de senaste åren. I tabell 1 redovisas antalet prov per individ under ett antal år. Antalet prov per individ t.o.m. 25 års ålder var 2,2 för årskullen född 1973. För årskullen född 1980 var motsvarande siffra 2,0. Tendensen att det upprepade provdeltagandet minskar är ännu tydligare om vi ser på dem som har skrivit provet fram t.o.m. 19 års ålder. Årskullen född 1978 skrev i genomsnitt 1,7 prov t.o.m. året de fyllde 19 år. Årskullen född 1986 skrev i genomsnitt 1,3 prov fram till samma ålder.

Tabell 1. Genomsnittligt antal prov per provdeltagare t.o.m. viss ålder för årskullarna födda 1973–1987.

Ålder 31/12 2005	-18 år	-19 år	-20 år	-21 år	-22 år	-23 år	-24 år	-25 år	Befolkning 31/12 2005	Årskull
18	1,2								113 408	1987
19	1,2	1,3							111 509	1986
20	1,2	1,3	1,5						108 635	1985
21	1,2	1,3	1,5	1,6					104 554	1984
22	1,2	1,5	1,6	1,7	1,7				103 086	1983
23	1,3	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8			104 910	1982
24	1,3	1,5	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9		106 083	1981
25	1,3	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	109 743	1980
26	1,3	1,6	1,8	1,9	2,0	2,0	2,0	2,1	108 608	1979
27	1,3	1,7	1,9	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2	105 921	1978
28	1,2	1,6	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	108 509	1977
29	1,2	1,6	1,8	1,9	2,0	2,1	2,1	2,1	111 280	1976
30	1,2	1,6	1,8	1,9	2,1	2,1	2,2	2,2	116 676	1975
31	1,3	1,6	1,8	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2	122 553	1974
32	1,2	1,6	1,8	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2	121 731	1973

Utvecklingen år 2006

Befolkningens fördelning över ålder finns ännu inte för år 2006. Mätningen görs den 31 december 2006. Därför finns inga säkra uppgifter om andel av årskullar som skriver provet för detta år. Här följer dock några observationer kring provdeltagandet år 2006.

Andelen yngre fortsätter minska

År 2006 genomfördes 70 999 högskoleprov, vilket kan jämföras med 79 211 högskoleprov året innan. Detta motsvarar en minskning av antalet prov med nästan elva procent. Både antalet 18-åringar och antalet 19-åringar som skrev provet (för första gången) minskade något under 2006. Då årskullarna för dessa grupper ökade om man utgår från befolkningsunderlaget från 2005 innebär det att andelen i åldrarna 18–19 år som skriver provet minskade ytterligare under år 2006. Även antalet provdeltagare i åldrarna 20–24 år minskar. Intressant är dock att provskrivare som gått ett naturvetenskapligt program på gymnasiet inte minskat det senaste året. Denna grupp hör normalt till dem som är mest benägna att gå över till högskolestudier.

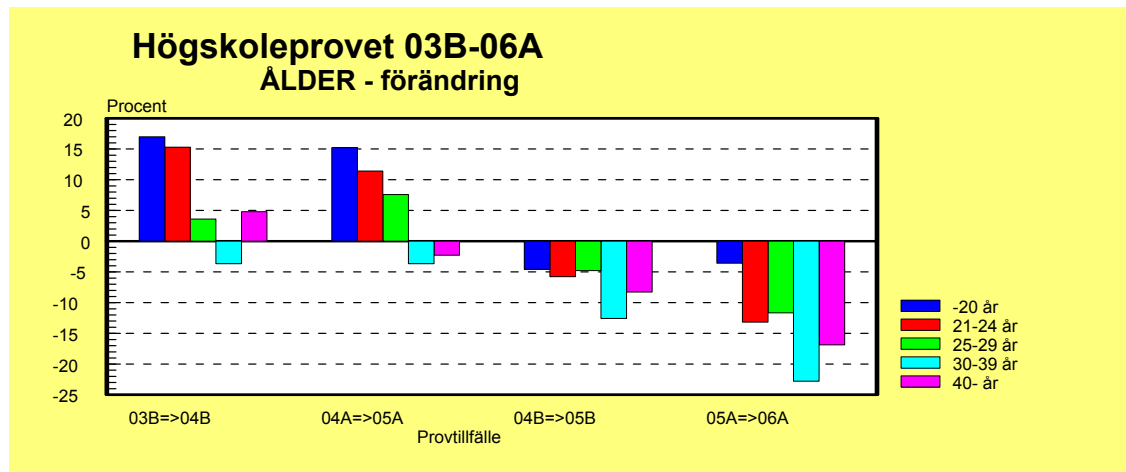
...men också de äldre

När det gäller den äldre åldersgruppen – provdeltagare 25 år eller äldre – kan konstateras att den inte sedan 1990 varit så liten som år 2006. Detta resultat är förenligt med tidigare gjorda undersökningar som visat att relativt många äldre, som tidigare inte fått göra provet, passade på att göra det under de första åren efter 1991 då reglerna ändrades.

För att få en uppfattning om provdeltagandet för åldersgruppen runt 30 år valdes gruppen som var 31 år ut vid provtillfällena åren 2002–2005. Denna grupp var vid dessa tillfällen av ungefär samma storlek sett till populationen. Resultatet visar att antalet 31-åringar som skrev provet för första gången minskade från 598 år 2002 till 423 år 2005. Samma mönster kan observeras för dem som var 34 år vid provtillfällena (också likvärdigt stora populationer). Resultaten tyder på att även i de äldre åldrarna minskar benägenheten att skriva högskoleprovet sett till årskullens storlek.

Åldersgruppen 30+ minskar mest

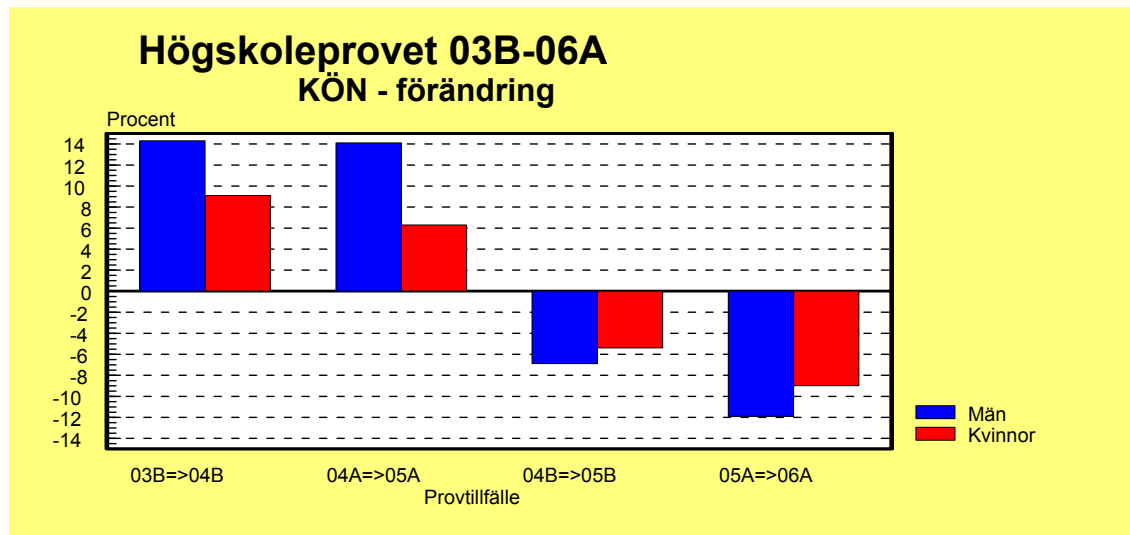
Samtliga åldersgrupper skrev provet i lägre utsträckning vid de två senaste mätta provtillfällena vilket visas i figur 5. Störst minskning i procent hade dock de äldre åldersgrupperna, framför allt de som är 30 år eller äldre. Minskningen var cirka 20 procent vid provtillfället våren 2006 jämfört med våren 2005 för denna åldersgrupp.

Figur 5. Åldersfördelningen för högskoleprovsdeltagare hösten 2003 (03B)–våren 2006 (06A). Skillnader jämfört med föregående prov. Procent. I figuren syftar A på vårprovet och B på höstprovet.

Männen stod för största minskningen år 2006

Män har i högre grad än kvinnor minskat sitt provdeltagande de senaste provtillfällena, se figur 6. Våren 2006 skrev 12 procent färre män provet jämfört med 9 procent färre kvinnor. Männen ökade dock de närmaste åren innan, vilket innebär att minskningen de senaste provtillfällena uppvägdes av detta. Totalt var 45 procent av provdeltagarna män under åren 2005 och 2006. Andelen män som skriver provet har stadigt legat mellan 44 och 46 procent sedan år 2001.

Figur 6. Könsfördelningen för högskoleprovsdeltagare hösten 2003 (03B)–våren 2006 (06A). Skillnader jämfört med föregående prov. Procent. I figuren syftar A på vårprovet och B på höstprovet.

Sammanfattning av resultaten

Antalet deltagare i högskoleprovet under tiden 1977–2006 har undersökts. Fokus har varit på andelen ur en årskull som skriver provet samt hur många gånger provet genomgås av varje individ.

De viktigaste resultaten är följande:

- Antalet ungdomar i de åldrar där de flesta provdeltagarna finns (18–19 åringar) har ökat de senaste tre åren och kommer att fortsätta öka till år 2012.
- Andelen unga som skriver provet minskar. Andelen som skriver provet när de är i åldrarna 18–21 år minskade mellan 1997 och 2005. För 2006 är siffrorna om årskullar preliminära, men det mesta tyder på att nedgången fortsätter. Även antalet provdeltagare i åldrarna 22–24 år minskar.
- Antalet äldre provdeltagare har minskat. Antalet prov som skrivs av dem som är 25 år eller äldre var under 2006 mindre än hälften av antalet för tio år sedan. Detta styrker antagandet om att relativt många äldre som tidigare inte fått göra provet passade på att göra det under de första åren efter 1991 då reglerna ändrades.
- Antalet prov per individ minskar. Det blir allt ovanligare att man skriver provet flera gånger.
- Elever från naturvetenskapligt program går mot strömmen och minskade inte sitt provdeltagande de senaste åren. Detta tyder på att elever som vill söka till attraktiva högskoleutbildningar med höga antagningspoäng fortsätter att göra provet medan elever som söker mindre attraktiva utbildningar inte anser sig behöva göra det.

Slutsatsen är att högskoleprovet generellt har fått en minskad betydelse som ett sätt att ta sig in på högskolan. Detta märks genom att andelen individer per årskull som skriver provet minskar. Dessutom minskar andelen som gör provet fler gånger, vilket tyder på ett minskat behov hos individer att försöka förbättra provresultatet. För elever som vill gå vissa attraktiva utbildningsprogram med många sökande verkar dock högskoleprovsdeltagandet vara oförändrat.

En ytterligare fördjupning kring de faktorer som påverkar benägenheten att skriva högskoleprovet bör ta sin utgångspunkt i frågan om vilken nytta den potentielle provskrivaren har av sitt provresultat. Några faktorer som bör undersökas vidare är eventuella förändringar dels i söktrycket till högskolan, dels i antalet utbildningsplatser samt slutligen i betygs- och högskoleprovsmärter som behövs för att antas till högskolan.